

POSTANOWIENIE

20 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Załucki

na posiedzeniu niejawnym 20 marca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. F.
przeciwko U. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i M. M. następcy
prawnemu J. U.
o ochronę dóbr osobistych,
na skutek skargi kasacyjnej J. F. i skargi kasacyjnej U. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w W. i M. M. następcy prawnego J. U.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 12 października 2020 r., VI ACa 865/18,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej powoda do rozpoznania;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej pozwanych do rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 20 października 2020 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 28 września 2018 r., modyfikując treść oświadczenia do którego złożenia zostali zobowiązani pozwani U. sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz J. U. oraz oddalając roszczenie majątkowe powoda J. F. o zapłatę 100 000 zł. Sąd Apelacyjny oddalił dalej idącą apelację pozwanych, zaś apelację powoda oddalił w całości. Skargi kasacyjne przedstawiły obie strony.

Na uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powód przytoczył następujące argumenty:

- nieważność postępowania z uwagi na pozbawienie go możliwości obrony swoich praw;

- występowanie istotnego zagadnienia prawnego o następującej treści: *Czy art. 156¹ k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP należy interpretować w ten sposób, że przewodniczący ma obowiązek pouczyć strony o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych do tej chwili twierdzeń i dowodów, jeżeli brak takiego pouczenia mógłby skutkować pozbawieniem strony możliwości przedstawienia stanowiska odnośnie kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia, a tym samym pozbawieniem jej prawa do sądu?*

- oczywistą zasadnością skargi wynikającą z naruszenia: art. 327¹ § 1 i § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Zdaniem powoda Sąd Apelacyjny, dokonując oceny skomplikowanej transakcji z bardzo specyficznej dziedziny (prywatyzacje, fuzje i przejęcia) nie sięgnął w ogóle do dorobku doktryny prawa handlowego w przedmiotowym zakresie ani nie przeprowadził analizy prawnych i ekonomicznych podstaw ocenianej przez siebie transakcji; art. 316 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP poprzez wydanie wyroku nie na podstawie ustalonego stanu faktycznego, a na podstawie wątpliwości związanych ze stanem faktycznym sprawy; art. 448 oraz art. 5 k.c. poprzez niezasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia, pomimo stwierdzenia, że działanie pozwanych doprowadziło do jego krzywdy.

Natomiast pozwani poparli wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania następującymi argumentami:

- istotnymi zagadnieniami prawnymi o następującej treści: 1. *Czy dopuszczalne jest wyłączenie odpowiedzialności dziennikarza za naruszenie dóbr osobistych w publikacji prasowej, pomimo niewykazania prawdziwości zarzutów? (art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 12 Prawa prasowego); 2. Czy sąd z urzędu ocenia kwestię proporcjonalności roszczenia niemajątkowego – treści, formy, miejsca publikacji, liczbie publikacji, sposobie publikacji oświadczeń o przeproszeniu – w zależności od zaistniałego naruszenia i okoliczności konkretnego przypadku,*

równoważąc ten obowiązek w stosunku do możliwości finansowych osób zobowiązanych do jego wykonania? (art. 24 § 1 k.c.); 3. Czy obowiązkiem dziennikarza jest znajomość prawa, polegająca na konieczności weryfikacji danych z rejestru KRS z aktami rejestrowymi podmiotów gospodarczych? (art. 10 Prawa prasowego); 4. Czy przewidziana w art. 17 ustawy o KRS zasada domniemania prawdziwości danych wpisanych do rejestru (rękojmia wiary publicznej odpisów KRS) zwalnia dziennikarza z odpowiedzialności co do wskazania informacji niezgodnych z aktami rejestrowymi podmiotów gospodarczych?

- potrzebą dokonania wykładni art. 10, art. 12 Prawa prasowego, art. 24 § 1 k.c. oraz art. 17 ustawy o KRS w zakresie problemów opisanych w zagadnieniach prawnych;

- oczywistą zasadnością wynikającą z poważnego charakteru zarzutów skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Wielokrotnie już wskazywano, że powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14), który powinien wynikać

z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy zatem postawić w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że konkretny, jednoznacznie wskazany przez skarżącego przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła. Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (zob. m.in. postanowienia SN z 11 stycznia 2022 r., II PSK 193/21; oraz z 20 stycznia 2022 r. I CSK 790/21; z 25 października 2023 r., I CSK 2989/23; z 3 października 2023 r., I CSK 2633/23).

Natomiast zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia wskazanego przepisu prawa, zauważalna bez głębszej analizy przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia

Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11). O ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Skarżący powinien uzasadnić tę oczywistość, wskazując jedynie na argumenty mieszczące się w zakresie kognicji Sądu Najwyższego. Nie może więc powoływać się na wadliwość ustaleń faktycznych, ani opierać na innych faktach niż stanowiące podstawę rozstrzygnięcia. (zob. np. postanowienia SN z 11 stycznia 2022 r., II USK 384/21; z 22 grudnia 2021 r., II CSK 390/21; z 31 maja 2021 r., III CSK 152/20; z 13 maja 2021, III USK 103/21 oraz z 9 marca 2021 r., IV CSK 412/20). Należy zważyć, że wymagania podania skonkretyzowanego przepisu prawa, na którego naruszeniu skarżący opiera uzasadnienie przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania nie może zastąpić precyzyjne podanie podstaw skargi kasacyjnej, ponieważ wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania stanowi odrębną jednostkę redakcyjną, która musi być kompletna, ponieważ podlega rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy w składzie innym niż rozpoznający merytorycznie ten środek zaskarżenia (zob. np. postanowienia SN z 8 listopada 2023 r., II NSK 119/23; z 25 października 2023 r., I CSK 3247/23).

Powód nie uzasadnił wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w wymagany sposób, ponieważ w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, zgodnie z którym za niemożność obrony swoich praw skutkującą nieważnością postępowania uważa się jedynie sytuacje, w których z powodu naruszenia przepisów postępowania przez sąd, strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji (zob. np. postanowienia SN z 20 września 2023 r., I CSK 5136/22 oraz z 11 sierpnia 2023 r., I CSK 3962/22). Skarżący skoncentrował swój wywód jedynie na ostatniej z tych przesłanek, czyli niemożności naprawy uchybienia przed wydaniem orzeczenia, pomijając pozostałe przesłanki, czyli rzeczywistego, faktycznego braku możliwości działania oraz wymagania, by uchybienie dotyczyło całości lub istotnej części postępowania. Do nieważności postępowania nie

dochodzi bowiem, jeżeli strona, jak w niniejszym przypadku, podjęła czynności w postępowaniu sądowym, a doznawała jedynie pewnych utrudnień w obronie swoich praw (zob. np. postanowienie SN z 31 października 2023 r., I CSK 6016/22).

Natomiast uzasadnienie wniosku w zakresie oczywistej zasadności nie spełniało wymagań, ponieważ stanowiło polemikę ze sposobem prowadzenia postępowania dowodowego i dokonywania oceny dowodów przez sądy powszechne rozpoznające sprawę. Kwestionowanie ustaleń faktycznych na etapie postępowania kasacyjnego jest natomiast niemożliwe ze względu na brzmienie art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Również pozwani nie sprostali wymaganiom stawianym uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. Przytoczyli oni szereg zagadnień prawnych, z których zdecydowana większość doczekała się już wypowiedzi Sądu Najwyższego. Sąd ten wskazywał już bowiem, że *wykazanie przez dziennikarza, iż przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych działał w obronie społecznie uzasadnionego interesu oraz wypełnił obowiązek zachowania szczególnej staranności i rzetelności, uchyla bezprawność jego działania* (zob. wyroki SN z 21 kwietnia 2023 r., II CSKP 1425/22; z 8 grudnia 2020 r., I NSNc 34/20; z 3 października 2019 r., I CSK 294/18; z 28 sierpnia 2019 r., IV CSK 370/18). Kryterium przesądzającym o wystąpieniu kontratypu bezprawności nie jest zatem prawda relacjonowanych faktów, lecz stopień staranności, z jaką dziennikarz fakty te pozyskiwał, w tym wysiłki podejmowane w celu ich weryfikacji przez sam podmiot, którego dotyczą.

Tylko jedno zagadnienie w takim brzmieniu, jak przedstawili je pozwani mogłoby dotyczyć nowego problemu, który jeszcze nie został rozstrzygnięty przed Sądem Najwyższym. Chodzi o kwestię wpływu domniemania prawdziwości danych zawartych w KRS na ewentualne stwierdzenie braku bezprawności jako kontratypu naruszenia dobra osobistego. Jednakże jego rozstrzygnięcie nie miałoby bezpośredniego wpływu na orzeczenie w niniejszej sprawie, co jest niekwestionowanym wymogiem stawianym zagadnieniu prawnemu jako przesłance przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Z okoliczności faktycznych

przytoczonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że autor publikacji miał wiedzę na temat tego, że dane zawarte w KRS nie są zgodne z rzeczywistością. Zaś wysnuwanie wniosków jedynie na podstawie informacji zawartych w Rejestrze, z pominięciem innych posiadanych już informacji jest zachowaniem przeczącym wymogom rzetelności dziennikarskiej. Na etapie postępowania kasacyjnego polemika z ustaleniami faktycznymi sądów powszechnych jest natomiast niedopuszczalna ze względu na brzmienie art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Również uzasadnienie wniosku w zakresie oczywistej zasadności nie spełniało wymagań stawianych tej przesłance. Skarżący nie wskazali konkretnych przepisów prawa, których naruszenie miałyby doprowadzić do wydania oczywiście wadliwego wyroku. Nie opisali również, na czym miałyby polegać wpływ zarzucanego naruszenia prawa na rozstrzygnięcie sprawy.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia obydwu skarg kasacyjnych do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego nie rozstrzygał zaś ze względu na brak wniosku obejmującego ich zasądzenie w przypadku odmowy przyjęcia skargi drugiej strony do rozpoznania.

[SOP]

[a!]